

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ
СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА
ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ОСВІТІ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

МАТЕРІАЛИ
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
17-18 травня 2021 р.

Київ 2021

**Оргкомітет V Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Інноваційні підходи в освіті та реабілітації
дітей із особливими освітніми потребами»**

ГОЛОВА ОРГКОМІТЕТУ – Андрущенко В.П., доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, член-кореспондент НАН України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

СПІВГОЛОВИ ОРГКОМІТЕТУ:

Торбін Г.М., доктор фізико-математичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Синьов В.М., президент ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів», заслужений юрист України, дійсний член (академік) НАПН України, професор, доктор педагогічних наук, почесний декан факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ ОРГКОМІТЕТУ – Шеремет М.К., віце-президент ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів», заслужений працівник освіти України, почесний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР ОРГКОМІТЕТУ – Омелянович І.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психокорекційної педагогіки факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, виконавчий директор ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів»

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

Федоренко С.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри логопедії та логопсихології, заступник декана з навчально-методичної роботи факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Афузова Г.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної психології та медицини, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Базима Н.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри логопедії та логопсихології факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, член Виконкому УАКП;

Гноєвська О.Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри логопедії та логопсихології факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Коломієць Ю.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри логопедії та логопсихології факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, член Виконкому УАКП;

Герашенко К.О., секретар Виконкому УАКП, магістр кафедри логопедії та логопсихології факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Михайленко В.В., секретар Виконкому УАКП, магістр кафедри психокорекційної педагогіки факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

**Рекомендовано до друку рішенням Виконавчого комітету
ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів»
(протокол №2 від 20.05.2021)**

*Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За науковий зміст і
якість поданих матеріалів відповідальність несуть учасники конференції.*

Зміст

Адаменко А.О., Войтюк Ю.О.

ЕСТЕТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗМІСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ..... 5

Анастасова Н.М., Андрєєва А.Є.

КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗПР ЗАСОБАМИ ТЕРАПІЇ ПІСКОМ..... 11

Винокурова Є.М.

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ ТЕРАПІЇ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА З ДІТЬМИ ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ (ТПМ) В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ..... 17

Журавльова Л.С., Кондукова С.В.

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО СКРИНІНГУ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ..... 21

Кирста Н.Р.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ ІЗ СИНДРОМОМ ДАУНА В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗДО 24

Коваленко В.Є.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМПОНЕНТІВ ТА РІВНІВ СОЦІАЛІЗОВАНОСТІ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ..... 29

Козакова О.В.

РОЗВИТОК ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК У ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ 36

Кравець Н.П.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК СКЛАДОВА КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ..... 39

Кузенко О.Й.

ЗНАЧЕННЯ ПРОГРАМИ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В КОРЕКЦІЇ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ ГЛИБОКИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ 45

Максименко С.В.

ДИСЛЕКСІЯ. БУККРОСИНГ. БОНСАЙ. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВА РОБОТА З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ З ООП 50

Мирошниченко Ю.А.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В НІМЕЧЧИНІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ 2020-2021 РОКІВ..... 56

Мороз Л.

КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНЕ ЛОГОПЕДИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЦЕНТРАЛЬНА КАТЕГОРІЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО СУПРОВІДУ ОСІБ ІЗ ПОРУШЕННЯМ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ 60

Мякушко О.І. ПСИХОКОРЕКЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ	62
Ринчківська Т.В. ВОРКШОП ЯК ФОРМА ДИНАМІЧНОГО НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ З ДОШКІЛЬНИКАМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	69
Супрун Д.М., Галета З.А. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ДОСВІД ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ.	76
Супрун Д.М., Супрун М.О. ІЗ ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ШКОЛИ «ЖИТТЯ» ДЛЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ В УКРАЇНІ (початок 90-х років ХХ ст.).	81
Тельна О.А. УСПІШНІ ПРАКТИКИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД США	85
Черненко Т.В., Цимбалюк А.О. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТІ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЛЕГКОГО СТУПЕНЯ	89
Чеботарьова О.В. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ	94
Чупахіна С.В. ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ: ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ЦИФРОВОЇ ГРАМОТНОСТІ .	99

Черненко Тетяна Віталіївна,

старший викладач кафедри ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Цимбалюк Анастасія Олексіївна,

студентка 1 курсу магістратури кафедри ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТІ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЛЕГКОГО СТУПЕНЯ

Постановка проблеми. Здійснюючи аналіз наукового надбання з означеної вище проблеми, автори наголошують на актуальності експериментального вивчення питань особливості пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня. Певною мірою, успішність організації освітнього процесу, залежить від стану сформованості у дітей психічних функцій, основна роль серед яких належить пам'яті. Недостатній розвиток процесів пам'яті безперечно є причиною труднощів, особливо у дітей зазначеної нозології, при опануванні знаннями, вміннями та навичками. У наукових колах обговорюються процеси функціонування пам'яті, механізми її порушень, вивчаються повнота, точність і міцність довільного і мимовільного запам'ятовування, залежність запам'ятовування від завдання, характеру матеріалу, індивідуальних можливостей. На нашу думку, особливості пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня вивчені досить глибоко і повно. Однак, багато аспектів цієї актуальної проблеми вимагають сучасних експериментальних досліджень та підтверджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати наукових досліджень з вивчення особливостей дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня, шляхів і засобів корекції висвітлені у працях Ю. Бистрової, І. Мамайчук, М. Семаго, Н. Серомахи, В. Синьова, Г. Сухарєвої, М. Шеремет, Д. Шульженко та інших. Аналіз останніх досліджень і публікацій доводить, що у спеціальній психології проблема розробки процедури психологічної оцінки та психодіагностичних методик відображена у роботах вчених В. Кротенко, І. Левченко, М. Назарової, В. Лубовського, Л. Руденко [2]. Дослідження науковців свідчать про те, що мимовільне запам'ятовування виявляється більш успішним, коли входить у зміст мети виконуваної дії.

Мета статті полягає у висвітленні результатів дослідження особливостей пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня.

Інтелектуальні порушення – це виразні, незворотні системні порушення пізнавальної діяльності, що виникають внаслідок дифузного органічного

пошкодження кори головного мозку. У дітей молодшого шкільного віку в цей період провідною діяльністю є навчальна. Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями більшою мірою спирається на процеси пам'яті, які забезпечують набуття нових відомостей, дають можливість опановувати різні області знань [1].

Основні процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження і відтворення у дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня мають специфічні особливості, так, як формуються в умовах аномального розвитку. Вони краще запам'ятовують зовнішні, іноді випадкові, зорово-сприймаючі ознаки. Важче ними усвідомлюються і запам'ятовуються внутрішні логічні зв'язки [6]. У школі перед дитиною постає необхідність запам'ятовувати довільно. Навчальна діяльність неухильно вимагає від дитини запам'ятовування. Однак пам'ять дітей цієї категорії розвинена слабо. Це особливо яскраво виявляється на прикладах запам'ятовування вербального матеріалу. Так, з метою експериментального виявлення особливостей пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня ми провели емпіричне дослідження з учнями 2-го та 3-го класу спеціальної загальноосвітньої школи-інтернат №17 (для дітей з вадами фізичного та розумового розвитку) міста Києва, Солом'янського району (вулиця Ушинського 15). Загалом дослідженням охоплено 10 учнів. Вік дітей 8-10 років.

Для виявлення особливостей короткочасної та довготривалої слухової пам'яті дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня застосували методика «Десять слів» (за А. Лурією). Усі відповіді дітей фіксувалися у протоколах. Результати експериментального дослідження за даною методикою систематизовані в таблиці 1.

Таблиця 1

**Результати дослідження короткочасної слухової пам'яті
за методикою «Десять слів»**

Номер спроби	Середнє значення
1	3
2	3,6
3	4
4	4,7
5	4,1

Отримані дані (рис. 1) свідчать, що діти молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня на перших спробах дослідження відтворювали більшу кількість слів. На 4-й спробі вони відтворили максимальну кількість слів, а на останній, 5-й спробі, кількість відтворених слів почала знижуватись.

У дітей з типовим психічним розвитком з кожною наступною спробою кількість відтворення правильно названих слів збільшується, а у дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня, як ми бачимо, вона знижується. Також, ми відмітили: діти часто називали слова, що не стосуються ряду слів, який

пропонувався. Отже, це свідчить про низький рівень розвитку короткочасної слухової пам'яті.

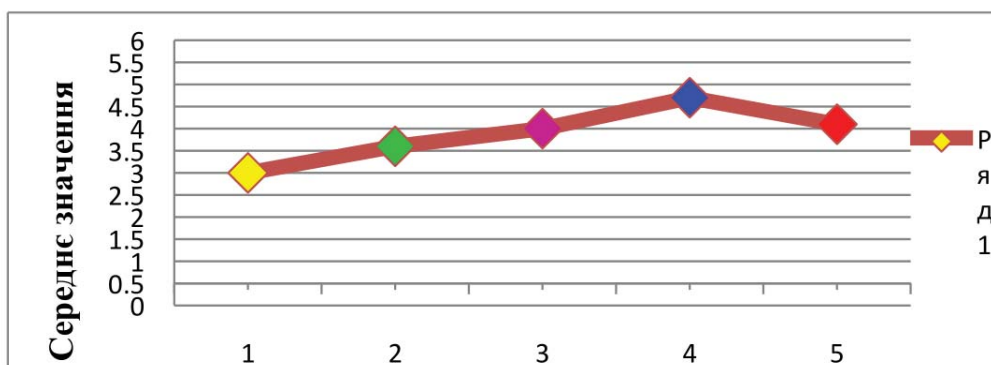

Рис. 1. Результати дослідження короткочасної слухової пам'яті за методикою «Десять слів»

За результатами експериментального дослідження, відображеними у таблиці 2 робимо висновок: найбільш грубими помилками при відтворенні слів були заміни і перекручування, персеверації. Сміслові заміни спостерігалися у трьох учнів з 10.

Таблиця 2

Коефіцієнт довготривалої слухової пам'яті за методикою «Десять слів»

Імена дітей	Даня	Сава	Костя	Єва	Женя	Катя	Міша	Слава	Соня	Ваня
Значення коефіц.	25%	62%	25%	50%	62%	37%	62%	12%	87%	62%

Також спостерігалися заміни у звучанні слів. Наприклад, діти називали слово «стіл» замість «стілець». Аналіз таких помилок може означати, що в більшості випадків діти допускають помилки, що призводять до малого обсягу запам'ятовування слів. Наслідком є невисока ефективність запам'ятовування слів. Результати досліджень особливості довготривалої слухової пам'яті, згідно з методикою «Десять слів» можна продемонструвати за допомогою рисунку 2.

Рис. 2. Коефіцієнт довготривалої слухової пам'яті за методикою «Десять слів»

Таким чином, отримані в ході проведення дослідження результати свідчать, що більшість дітей мають низький та середній рівні короткочасної та довготривалої слухової пам'яті. Їх пам'ять характеризується уповільненим запам'ятовуванням та швидким забуванням.

Експериментальне дослідження зорової пам'яті дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня автори проводили за методикою «Пам'ять на образи» (О. Сироватко, О. Байер). Нам довелося замінити кількість предметів для запам'ятовування, враховуючи особливості розвитку пізнавальних процесів дітей. Тому замість десяти предметів, що присутні в класичному варіанті методики, ми використали лише вісім. Результати систематизовані в таблиці 3. та на рисунку 3.

Таблиця 3

Результати дослідження особливостей розвитку зорової пам'яті за методикою «Пам'ять на образи»

Досліджуваний	Даня	Сава	Костя	Єва	Женя	Катя	Міша	Слава	Соня	Ваня
Кіл-ть образів	1	5	5	6	3	6	3	5	1	5

У підсумку зазначаємо, що двоє учнів назвали по 6 предметів. Це означає, що вони мають високий рівень розвитку зорової пам'яті.

Рис. 3. Розвиток зорової пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з розумовою відсталістю. Методика «Пам'ять на образи»

Четверо дітей відтворили 5 предметів, тобто рівень зорової пам'яті у них середній. Ми спостерігали неухважність і труднощі в пригадуванні картинок. Четверо дітей виконали завдання на низькому рівні, тобто назвали 3 і менше зображених предметів (спостерігалася забудькуватість, неточність відтворення).

Результати експериментального дослідження об'єму логічної і механічної пам'яті дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня отримані при застосуванні методики «Запам'ятай пару» (А. Ануфрієв, С. Костроміна).

Ми адаптували методику, замінивши кількість пар слів, які повинні були запам'ятати діти. Замість десяти пар слів у процесі дослідження ми використали шість. Наше рішення пов'язане з урахуванням особливостей психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня. Результати, отримані за згаданою вище методикою систематизовані в таблиці 4.

Таблиця 4

Результати дослідження об'єму логічної і механічної пам'яті за методикою «Запам'ятай пару»

Досліджуваний	Об'єм механічної пам'яті	Об'єм логічної пам'яті
Даня	33%	33%
Сава	25%	16%
Костя	25%	33%
Єва	16%	16%
Женя	41%	41%
Катя	58%	50%
Міша	25%	16%
Слава	33%	16%
Соня	41%	41%
Ваня	50%	41%

Тестування підтвердило наші припущення. Серед десяти досліджуваних, тільки двоє учнів мають середній рівень розвитку механічної пам'яті. Рівень нижче середнього показали четверо учнів, низький рівень також четверо. Середній рівень логічної пам'яті виявили в одного учня. Рівень нижче середнього – у чотирьох учнів і низький рівень у п'ятьох. Високий та вище за середній рівні об'єму механічної та логічної пам'яті не було виявлено в жодного досліджуваного, що засвідчено на рисунку 4.

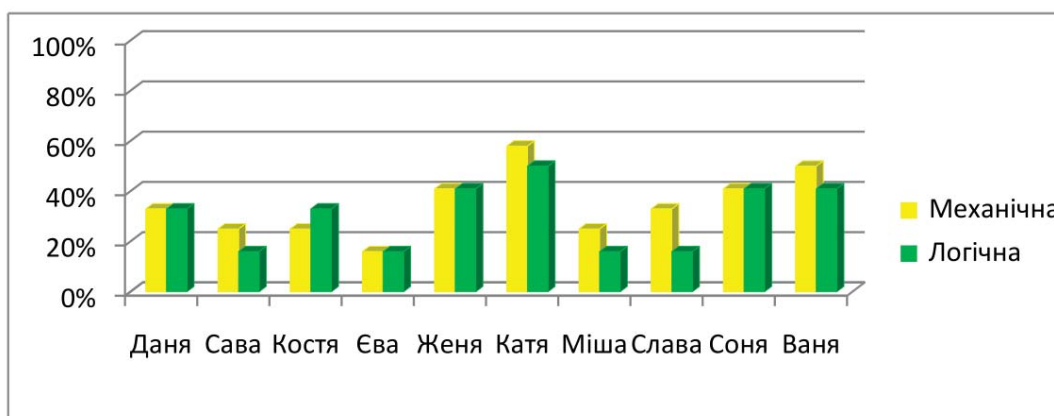

Рис. 3. Розвиток зорової пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з розумовою відсталістю. Методика «Пам'ять на образи»

Таким чином, отримані в ході проведення дослідження результати свідчать, що більшість дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня мають низький рівень механічної та логічної пам'яті, що не відповідає віковій нормі.

Висновки. Проведений нами теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми розвитку пам'яті у дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня, проведене експериментальне дослідження, підтвердило нашу думку про важливість вивчення особливостей розвитку пам'яті як одного з важливих психічних процесів, рівень розвитку якого впливає на якість оволодіння навчальним матеріалом.

Отже, на підставі отриманих у процесі дослідження результатів ми зробили наступні висновки: переважна більшість дітей мають низький та середній рівні короткочасної та довготривалої слухової пам'яті і, відповідно, мають низький рівень механічної та логічної пам'яті, що не відповідає віковій нормі.

Перспектива розробки означеної проблеми полягає у дослідженні ефективності використання методів корекції для покращення розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня.

Література:

1. Граборов А.Н. Основы олигофренопедагогика. М.: Классик Стиль, 2005. 248 с.
2. Долгова В.И., Капитанец Е.Г., Сметанина Д.А. Исследование видов памяти у младших школьников с интеллектуальными нарушениями. Научно-методический электронный журнал «Концепт», 2015. С. 111–115.
3. Кочерга О.М. Психофізіологія дітей з особливими потребами. Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. 128 с.
4. Лубовский В.И. Специальная психология. М.: «Академия», 2007. 464 с.
5. Лурия А.Р. Сборник психологических тестов. М.: 1995. 92-94 с.
6. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Кам'янець–Подільський: Кам'янець–Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.
7. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. Частина 2. Навчання і виховання дітей. К: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. 102 с.
8. Шалимов В.Ф. Клиника интеллектуальных нарушений. «Академия», 2003. 96 с.

Чеботарьова Олена Валентинівна,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку
ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Важливим питанням сьогодення є забезпечення безперервного освітнього процесу, що особливо актуально внаслідок значних змін, які відбулися як в житті